

O istorie secretă a literaturii române

Ediția a III-a

2019

PREFĂTĂ. SCRIEREA ȘI RESCRIEREA ISTORIILOR.. 17

PARTEA I DESPRE AŞEZAREA HOTARELOR /25

A. GEOPOLITICA ȘI GEOGRAFIA LITERARĂ ÎN EUROPA CENTRALĂ (ȘI DE EST) _____	27
I. IEȘIREA ÎN LUME: BALCANII NOȘTRI CEI DE TOATE ZILELE	42
1. Folclorul – instrument de cunoaștere	42
2. Alte documente fondatoare	44
3. Cetăți de refugiu. Balcanii ca Europă centrală.....	56
4. Ereticii, ca ființe migratoare	61
Intermezzo. Gala Galaction, în marea trecere.....	67
II. ȘCOALA ARDELEANĂ, DE LA IOAN INOCENTIE MICU CLAIN LA ANDREI ȘAGUNA	72
1. Inocențiu Micu Klein și urmașii săi. 1700 – 1768	72
2. Școala Ardeleană. Pornind de la manuscrisele încă netipărite. 1768 – 1848.....	77
Cei buni și cei răi. Un Vlad Țepeș pentru toate anotimpurile	77
Tiganiada și cărțile însotitoare. Lăsate în părăsire	81
Alte întâlniri mai îndepărtate	82
3. Andrei Șaguna, loc-țiiitorul	86

**B. GEOPOLITICA, DE LA 1848 LA 1918. MIHAIL
EMINESCU, IOAN SLAVICI, A.C.POPOVICI,
LUCIAN BLAGA, EMIL CIORAN**

88

I. MIHAI EMINESCU. CENTRUL ȘI CALEA SPRE EL.....	88
Istoriile (sin)ucigașe, cu și despre Eminescu.....	88
Prima călătorie spre Ipotești	92
Anii formării. Muntele alb, insula albă.....	93
Subconștientul imperial (I).....	102
Dezvăjirea lumii.....	106
II. IOAN SLAVICI ȘI ILUZIA GEOPOLITICĂ.....	109
1. „Nu există poporul român, ci numai puțința de a-1 închega”.....	109
Dinspre Eminescu	109
Studii asupra maghiarilor.....	111
Câteva note despre o carte intruvabilă	113
Nașterea unei națiuni	116
Un Tânăr adversar: A.C. Popovici	118
Nefericitele alianțe.....	119
2. Reliefuri văzute și nevăzute. Acasă, în Europa Centrală.....	121
Ținutul natal. Imediata noastră apropiere.....	121
Calea cea dreaptă.....	126
III. A.C. POPOVICI. GEOPOLITICA, DE LA 1878 LA 1918. DE LA UTOPIA FEDERATIVĂ LA CEA NAȚIONALĂ	135
Banatul, ca deschidere către Europa	135
„O critică a civilizației moderne”. O notă despre experiența politică	137
Statele Unite... ale Austriei Mari?	139
Tabuizare, detabuizare	142
IV. GEOPOLITICA, DUPĂ 1918. LUCIAN BLAGA ÎN EUROPA NOASTRĂ.....	146
Viena ca reper	146

Problema şansei: Spaţiul mioritic ca matrice	148
Noul Centru. O încercare de definire	152
Matricialul trădat. Exilul interior.....	154
L. B. pe Luntrea lui Caron	158
Blaga și ceilalți.....	162
V. GEOPOLITICA, ÎNTRE 1918 ȘI 1948. EMIL CIORAN	
- O ALTERNATIVĂ (IM)POSIBILĂ	166
Izgonirea din Rai	166
O ţintă: L. B.	169
Împreună cu Mircea Eliade	172
...și cu Noica	173
VI. GEO-POLITICA ȘI GEOGRAFIA RESURECȚIEI.	
GEORGE COŞBUC, OCTAVIAN GOGA, IOAN AGÂRBICEANU, LIVIU REBREANU	175
1. George Coşbuc	175
Recursul la George Coşbuc	175
Poezia ca succes public, după Eminescu	176
Coşbuc și Eminescu.....	178
2. Octavian Goga	181
În loc de introducere	181
Topo-grafii	183
O paranteză.....	185
Să ne întoarcem la «Istoria literaturii...»	187
Câteva poezii.....	192
Omul revoltat la 1900.....	197
Viața și petrecerea. Carnavalul	201
3. Ioan Agârbiceanu	205
Alt început de secol.....	205
Temele mari ale literaturii și tiparele umaniste.....	207
Păstrând distanță față de Centru.....	211
O bibliografie mereu polemică.....	212
4. Aron Cotruș	217
Marile familii	217
Educația centraleuropeană	219

România Mare și proiectele tinerei generații	220
Un poet în exil	223

5. Liviu Rebreanu	226
Anii de ucenicie	226
Fondul originar	230
Ofițeri, soldați și victime	233
Aceste zone de fugă	238

O ANEXĂ: GEOPOLITICA, ÎNTRE 1918 ȘI 1948	244
Doi necunoscuți ai generației tinere, în primul deceniu de după Unire	244
Europa Centrală a lui Iuliu Maniu și a lui Pavel Pavel	246

C. GEOPOLITICA, DE LA 1918 LA 1989. DESCRIDERILE SPRE RĂSĂRIT	251
--	------------

I. HOMO RELIGIOSUS, ÎNTRE V. VOICULESCU ȘI N. STEINHARDT	251
Voiculescu – viața și supraviețuirea	251
Tot ceea ce se poate ști despre poet	251
... și încă ceva în plus	252
Modelul Vlahuță	253
Omul comun și creatorul de geniu	254
O atât de îndelungată absență	255
Apocalipsa pe înțelesul tuturor	256
Despre sfîrșenie (I)	258
Despre sfîrșenie (II)	259

II. N. STEINHARDT, ÎNTRE ISPITELE LITERATURII ȘI ALE CREDINȚEI	261
Două repere: Păltiniș și Rohia. Perioada postcarcerală	261
Alte anotimpuri în infern	262
Trei soluții într-un testament politic	263
Istoria unei convertiri	264
Addenda: Poezia carcerală	266

**III. DE LA MIRCEA ELIADE LA MIHAIL
SEBASTIAN: PARADOXALELE ÎNTÂLNIRI 271**

1. Fețele lui Mefisto	271
Mircea Eliade: Jurnale, jurnale, jurnale.....	271
India reală și cea posibilă (1).....	272
India reală și cea posibilă (2).....	274
Pagini care vorbesc prea tare.....	276
Vremea sau vocația despărțirilor?	277
Fețele lui Mefisto. O referință obligatorie: Julius Evola... ...și altele, tot obligatorii: Cioran, Noica, Paleologu.....	278
A pierde și a recâștiga	280
Arca.....	282
...și ceea ce nu mai încape pe Arcă	283
2. „Urmașii” lui Mircea Eliade	286
Sorin Alexandrescu: o rudă apropiată	286
Semioticianul se reciclează.....	286
Viețile paralele, în primăvara anului 2006	288
Ioan Petru Culianu. O fidelitate fisurată	290
Optiunea unui Tânăr din anii șaizeci ai veacului trecut.....	290
Încercarea labirintului.....	292
Viața eruditului, scrisă de un jurnalist american.....	293
Scris în cartea vieții este.....	294
Despărțirea de maeștri. Între lumi	294
Liviu Bordaș și Eugen Ciurtin, sau despre reînvierea erudiției la începutul mileniului al treilea	297
Timpul tinerilor	297
Liviu Bordaș și strămoșii săi. Eugen Ciurtin ca eliadolog	297
Mircea Handoca	301
Arhiva Handoca față cu Biblioteca Academiei	301
După 1989, când totul pare permis	302
3. Generația ezoterică	303
Marc-Mihail Avramescu: un exil prea îndepărtat.....	303
În preajma lui Mircea Eliade. Asemănări, divergențe	303
Avangarda, altfel.....	305
Mai multe autobiografii	306
Vasile Lovinescu: desprinderea	311

Dinastia Lovineștilor: un cărturar greu omologabil	311
Fălticenii – luminile orașului	311
Ion Creangă e cu noi. Dar și Mateiu, dar și	312
Și alte secrete, mai mult sau mai puțin importante	314
4. De la Mircea Eliade la Mihail Sebastian.	
Paradoxalele întâlniri (II)	316
Mihail Sebastian. Începând cu Jurnalul său	316
Asemănări	316
Scurte recapitulări	317
Un roman regăsit	320
Sebastian, cu și fără Mircea Eliade	323
Belu Zilber – un martor mincinos	327
Roata alibiurilor	327
Avatarurile unui personaj	328
Ne-înțelegeri	329
Galaxia Remington	330
Jeni Acterian – sinucidere în efigie	331
Generația lui Ex	331
O anumită exasperare	332
Alte fișe pentru o istorie personală	332
Mozes Gaster și agonia enciclopedismului	333
Dincoace și dincolo de Eminescu	333
Întoarcerea acasă	334
Cercurile răului	335
IV. IEȘIREA DIN SUBTERANĂ. M.R.P., GEO DUMITRESCU, MARIN PREDA ȘI „NOUA RELIGIE”. ION CARAION. NICOLAE LABIȘ.....	337
1. Omul revoltat. Exerciții de înțelegere:	
Miron Radu Paraschivescu	337
2. Omul revoltat. Exerciții de înțelegere:	
Geo Dumitrescu	341
3. Omul revoltat. Exerciții de înțelegere:	
Marin Preda	342
Lumea „oamenilor urății”	344
Ana Roșculeț. Alte drumuri în subterană	347
Întâlnirile anilor 1948, 1949, 1950. Deteritorializare, reterritorializare	351
„A trăi” și „a scrie” în Castelele lumii noi	354

Respect pentru oameni și cărți	
Intermezzo: Desfășurarea	355
Succesele și eșecurile scriitorului: de la Utopie la	
Antiutopie, pe un drum ocolit.....	357
4. Omul revoltat. Exerciții de înțelegere:	
Ion Caraion	361
5. Omul revoltat. Un timp al asasinilor:	
Nicolae Labiș	367
 PARTEA A DOUA	
...ȘI DESPRE DESTRĂMAREA LOR / 375	
 INTERVAL: POLITICA ȘI POETICA	
TRANSGRESIUNII	377
Dinspre biografie spre operă. Între Freud	
și Fülop-Miller	378
Fiii naturali, într-o societate (încă) tradițională	379
Sub pecetea tainei.....	380
Google. Un fel de a trece Dincolo.....	381
 V. ARTA PARICIDULUI LA ROMÂNI	383
1. Mihail Sadoveanu și cronicile posibile.....	383
Cele văzute, cele știute, cele învățate	383
Drumurile. Încotro s-ar îndrepta ele.	384
O religie și o convertire: masoneria	386
Despre ucenicie, altfel.....	388
Alt arbore genealogic	389
2. Tudor Arghezi, între aniversari.....	395
1. Locul nașterii	395
3. Mateiu Caragiale și viața fericită a Arnotenilor.....	398
Secoul care începe altfel	398
Cei trei Crai ai Apusului	399
Noul Ierusalim al Arnotenilor	402
4. Hortensia Papadat-Bengescu.	
Drumurile ascunse ale lumii noi.....	404
Maladiile vizibile și invizibile (I)	404
Orașe, case, familii	404
Maladiile vizibile și invizibile (II)	406

5. Camil Petrescu despre metamorfozele artei militare...	409
Un scriitor cu experiență războiului, în miezul luptei de clasă	409
Camil Petrescu rescrie: avantajele și riscurile noilor metode	413
În căutarea «arborelui genealogic». Întâlnirile cu Sadoveanu, Voiculescu, Eliade	416
Oglinziile târzii ale romancierului	419
Artiști de odinioară și alte femei fatale	424
6. G. Călinescu în „era nouă”. Un profesor pentru toate anotimpurile	430
Un sfetnic pentru un nou regim	430
Măștile bietului Ioanide	434
Recurs la Eugene Sue sau cum începe o „literatură nouă”	437
Moartea fiilor	441
Vin rânduri, rânduri, muncitorii	443
Primul dintre cititorii de literatură realist-socialistă: Gheorghe Gheorghiu-Dej	445
O carte pe care primul secretar n-a mai citit-o: Scrinul negru	446
Și o părere venită pe unde scurte	448
7. Eugen Barbu – luptele cu „înalta societate”	449
Mahalaua, Centru al lumii	449
Rătăcirile Princepelui. Strălucirea, puterea și moartea	451
Recurs la biografie	452
Un post scriptum. Mircea Streinul și bastarzii săi.	
Literatura, un pact cu diavolul?	454
Diavolul, ca ființă bastardă	454
Numele ucigașe	456
D. AVANGARDA. O PROPUNERE DE GLOBALIZARE	458
VI. AVANGARDĂ ȘI AVANGARDE	458
Despre revoluție. Și despre anarhie	459

Ultimii dintre drepti.....	461
Respect pentru oameni și cărți	
1. Bacovia: ofertele subteranei	466
Luminile orașului.....	466
Început de secol moldav	468
Dedicății, 2006.....	471
2. Tristan Tzara – o statuie pentru un oraș al petrolului.....	472
Scurta vara românească	472
Și o întoarcere acasă.....	473
3. Ion Vinea – iubirile paralele.....	475
Personaje întârziate în epoca avangardelor	475
Contratimpul avangardistului Ion Vinea	478
4. Un reporter model: Geo Bogza	480
Un lider al avangardei se cumpărătește	480
În căutarea unui maestru: Urmuz, un model posibil.....	481
«Școala vieții adevărate».....	483
Echivalențe: Poem petrolifer (1934).....	486
Recalificarea ca Maestru de ceremonii	488
Eu sunt ținta.....	489
5. Gellu Naum, Virgil Teodorescu și alte frății siameze	490
E. VÂRSTELE EROTICE ALE LITERATURII. ȘI CELE PORNOGRAFICE	495
Ceea ce se vede.....	495
Petrecerile private ale literaților, în secolul al XIX-lea	497
...și petrecerile publice ale avangardiștilor.....	498
1. Emil Brumaru, între infern și paradis	500
Alt Paradis în destrămare	500
Imaturitatea ca reper.....	502
De la Dolhasca la Casa Albă. Și înapoi	503
Metamorfoza. Căderea. Tema paricidului la E. B.	504
Scriitorul, un Anonimus notarius.....	505
2. Călătoriile unui erudit: Luca Pițu	506
3. Un șef de școală nouă: Dan-Silviu Boerescu.....	508

4. La drum cu ieromonahul Savatie.....	511
F. PROVINCIIILE LITERATURII	514
O cădere în timp. Despre granițele ale Ardealului	516
Un cap de afiș: Victor Iancu.....	516
Lecțiile refugiașilor: drumul spre Centru	519
Alte refugii, alte itinerarii.....	522
Basarabia migrațiilor	526
Hasdeu, Stere, Goma.....	526
Alte granițe.....	527
Călătoriile în lumea de, totuși, dincolo. Alte granițe.....	529
Prin niște locuri rele.....	529
O bibliografie.....	536
Bucovina. Aristocrația locului Hurmuzachi, Flondor, Nandriș	538
Mircea Streinul în patria iconarilor	542
Provinciile lui Lucian Costin.....	546
Banatul. Sau numai o parte în el.....	555
ÎNCHEIERE: ISTORIA SECRETĂ A LITERATURII, DEOCAMDATA	568
Câteva adăugiri, 2015	570

Respect pentru cultura și istorie

A. GEOPOLITICA ȘI GEOGRAFIA LITERARĂ ÎN EUROPA CENTRALĂ (ȘI DE EST)

Moartea și învierea unei științe: geopolitica. Geopolitica, o știință care părea a triumfa în secolul al XIX-lea, a fost, după cel de al doilea război mondial, o știință damnată. Dar nu doar geopolitica fusese compromisă, ci tot ce definea, într-un fel sau altul, Europa Centrală – ceea ce purta numele de Mitteleuropa. Cele două concepte erau strâns legate unul de celălalt. Geopolitica devinea o disciplină coerentă în momentul în care setea de revanșă a Germaniei umilită la Versailles a articulat o știință a recuperărilor teritoriale. În slujba lui Hitler, geopolitica a slujit, ca și alte arte sau alte științe, o agresiune criminală și a determinat tabuizări postbelice. Deși geopolitica a existat și înainte de Hitler, și în afara nazismului, Hitler și ai săi i-au dat consistență. După 1946, sinuciderea lui Haushofer părea a pune punct unui timp al geopoliticii. Geopoliticienii aparțineau unui dezastru – poate erau chiar la rădăcina lui.

Nu altfel s-a întâmplat cu **Mitteleuropa**, termen lansat în 1915 de cartea lui F. Naumann. **Germania pretutindeni**, sloganul agresiv al unei puteri în delir părea a fi fundamentat și pe tezele **Mitteleuropei**. Și dacă în țările socialiste, așezate sub umbrela Uniunii Sovietice după 1945 (1948), geopolitica, geografia politică (și Mitteleuropa) păreau a servi „forțele demonice ale imperialismului”, (1) nici societățile de geografie din lumea liberă nu păreau a privi cu îngăduință geopolitica. Uniunea Internațională de Geografie a interzis dezbaterea sub egida sa a problemelor de geopolitică. Interdicțiile s-au ridicat în 1964.

Prima diferențiere care se face de obicei este aceea dintre geopolitică și geografie politică. Aici, credem ca și Paul Dobrescu (2) că e lămuritoare distincția lui Ion Conea, (la rându-i, sprijinindu-se pe Hennig și Kornholz):

„Să fie bine stabilit că geopolitica și geografia politică nu e unul și același lucru, deși ele au o sumedenie de puncte de contact. Geografia politică se ocupă de aspectul și împărțirea statelor la într-un moment dat – aşadar cu o permanență – pe câtă vreme geopolitica se ocupă

cu mișcările din procesul de devenire al statelor, mișcări care duc la transformarea, înlocuirea sau deplasarea stărilor celor în ființă la un moment dat – cu acestea și cu rezultatele lor. Geografia politică dă instantanee, imagini ale unor stări de moment, la fel cu clișeele fotografice; geopolitica ne prezintă, ca și un film, forțe și puteri în desfășurare”.

Dificultățile ridicate de geopolitică sunt legate de situația forțelor „în plină desfășurare”. Atunci când ne ocupăm de forțele „în plină desfășurare” voința de falsificare este impresionantă. Acțiunea de propagandă devine esențială, iar propagandistul, vârf de lance al acțiunii de modificare a frontierelor. Si cine sunt cei mai valoroși propagandiști, dacă nu aceia care stăpânesc arta cuvântului? Dacă geografia politică este falsificată mai greu, imaginile „forțelor în desfășurare” ilustrează partizanatul celor care rectifică, prin personajele, versurile, istoriile seducătoare, manualul de literatură, hărțile lumii.

De aceea, în preambulul faimosului său dicționar (3), Yves Lacoste va atrage atenția că „rolul ideilor – chiar și false – este capital în geopolitică, întrucât ele sunt cele care explică proiectele și care, asemenea cauzelor materiale, determină alegerea strategiilor”.

Rolul ideilor – „chiar și false” – iată o cale deschisă recuperărilor.

Recuperarea și dreapta înțelegere a unui concept: Mitteleuropa. Înfrângerea Germaniei în 1945 și eliminarea ei de pe scena politică, excluderea Austriei din ecuațiile de forță, dar mai ales apariția U.R.S.S. ca superputere mondială, așezarea Cortinei de Fier – toate anulează **Centrul** pe care se miza în secolul al XIX-lea. Nu mai există o Europă Centrală, există doar o Europă de Vest și una de Est, despărțite de Cortina de fier. Geografia politică și, condiționată de ea, geografia literară receptează evenimentul ca atare. Există însă încercări de a sustrage culturile odinioară ale Europei Centrale Europei Răsăritene a comunismului. Începând din 1968 ele se succed cu o neobișnuită repeziciune. Poate cel mai semnificativ studiu este, în această privință, cel pe care Ivar Ivask îl consacră lui Czeslaw Milosz, scris atunci când acesta obține, în 1980, premiul Nobel: **Coloana infinită**. Lui Ivar Ivask i se părea clar faptul că numita cortină de fier n-avea cum să fie suprmată: de aceea trebuia să descopere, în Europa Răsăriteană, un număr de țări care s-ar putea detașa de Uniunea Sovietică: care nu fac parte din arealul Uniunii. Țările Europei de răsărit, scrie Ivask, sunt acelea care despart Occidentul de U.R.S.S. Iar

culturile Europei de răsărit ar fi poloneză, maghiară, română, bulgară, finlandeză, estonă, letonă, lituană, greacă, sârbă, croată, slovenă, adică acele culturi care realizează un spațiu de despărțire sau de tranziție între cultura rusă (sovietică) și cea occidentală. Un spațiu pe care el îl numește **Coloana infinită**, după un titlu și un spațiu brâncușian. Culturile /cultura Europei de răsărit ar avea trăsături exprimate prin autori importanți, cărți fundamentale, dar și într-o istorie condiționată de geografia afirmării lor. Dacă citim bine lista țărilor și a autorilor numiți de exeget, am putea observa că Europa de răsărit, așa cum o definește Ivar Ivask, ține de o Europă centrală, capabilă de a despărții o Europă occidentală care formulează, azi, definiția tradiției europene, și una răsăriteană, cu program communist agresiv. Coloana numită de Ivask devine, în anii războiului rece, o axă a Europei. Dacă această coloană își are rădăcinile în spiritul grec, iar vârful în Finlanda, Letonia, Estonia, Lituană am putea avea în față o axă care definește (și) o istorie recentă a Europei.

Există în anii șaizeci ai secolului trecut o bună conlucrare între sociologii, filozofii, scriitorii, **geopoliticienii** (încă nenumărați) dizidenței sau ai opoziției anticomuniste. Dacă socialismul se sprijină pe artiști, atunci și opoziția anticomunistă ar trebui să înceapă de la ei: e o strategie care a scos în primplan întâi scriitorii, «secundanții». Geniala mișcare a lui Konrad Gyorgy, cu **Antipolitica** sa, lansează, va spune Vladimir Tismăneanu, un manifest pentru strategia sinuoasei eliberări est-europene:

„Pentru Konrad, a promova antipolitica înseamnă a evita tentațiile milenariste, a tempera acea *ivresse* ideologică și izbucnirile viscerale, precum și a încuraja un „sănătos cinism pagân în fața fanaticilor”. Potrivit lui Konrad, o cultură secundară ar stabili autoritatea creativității intelectuale în sferele spiritului, anulând hipnotismul clișeelor, prin caracterul cathartic al ironiei și un nou simț al obiectivității. Astfel, „antipolitica devine o nouă cale de respingere a disputelor ideologice contemporane și de afirmare a supremăției valorilor transpolitice eterne”.

Exemplele cele mai convingătoare ar veni din literatură:

„Prizonieri ai acestor dileme insolubile, oscilând între utopie și disperare, disidenții intelectuali est-europeni au căpătat un simț al sociologiei politice suprarealistice necunoscut în Occident. Ei sunt urmașii și moștenitorii culturii ironiei apocaliptice, reprezentate de Franz Kafka, Robert Musil, Karl Kraus, Arthur Koestler sau Elias Canetti, o lume în care visele și cultura se împlinesc într-o urzeală alegorică profetică”.

E momentul să aşezăm „lista lui Konrad” alături de „lista lui Ivask” ca să înțelegem că factorul temporal rămâne decisiv atunci când trasăm hotarele Europei centrale. „**Moștenitorii culturii ironiei apocaliptice**” nu rămân în perimetru hotărât de fostul imperiu. Iar verticala lui Ivask ar putea defini o axă în jurul căreia se afirmă evenimentele esențiale din secolul XX.

„Trebue să-l ardem pe Kafka?” (Realismul nețărmurit). Kafka inaugurează „Lista lui Konrad”. Kafka ar putea să fie personajul nr. 1 al „antipoliticiei”. El, Kafka, ar putea să fie (și chiar a fost) calul troian introdus în cetatea realismului socialist fiindcă esteticenii (încă ai realismului socialist) simțeau povara constrângерilor. Voiu o „nouă ordine” – o nouă literatură.

De ce a apărut, dintr-o dată, la sfârșitul deceniului al saselea și începutul celui de al șaptelea pasiunea ideologilor comuniști pentru Kafka? De unde această rapidă, energetică a scriitorului?

În iulie 1962 Sartre adresa de la tribuna **Congresului mondial pentru dezarmare** un apel pentru „dezarmarea literară”. Piatra de încercare a „dezarmării literare” ar fi Kafka. O anchetă apărută în ziarul **Liberation** se desfășura sub titlul: **Trebue să-l ardem pe Kafka?** Negreșit, era o întrebare cu bătaie lungă. Nu doar opera lui Kafka, ci și scriitorul, omul erau așezați sub semnul întrebării. Trebuie să-l ardem, aşa cum naziștii i-au ars rudele – trebuie să-i ardem cărțile, aşa cum Goebbels ardea cărțile adversarilor săi politici? (4)

Grele întrebări pentru ideologii comuniști, într-un timp în care Hrușciov arătase, pe larg, că nici Stalin nu-și crucește adversarii politici. Stalin însuși se făcea vinovat de crime, și încă ce fel de crime! Unul dintre meritele operei lui Kafka a fost cel profetic. Există o nouă profeție a crimei în paginile sale? Anunță el dezastrele – trecute și viitoare – ale comunismului? Profetismul său trecea de Hitler și ajungea și la Stalin?

Nici vorbă, lucrurile nu trebuiau lăsate de capul lor. Revistele comuniste se pun pe treabă, exegând „realismului socialist” încep să-și ia misiunea în serios. Și să și-o ia cu atât mai în serios cu cât succesul noii vedete a literaturii sovietice – a lui Soljenițin – e copleșitor: e atât de mare încât „realismul socialist” trebuia să-și descopere (și) alte repere.

Cu un an în urmă – în 1962, deci anul în care Sartre solicita „dezarmarea literară” – apărea în URSS, cu acordul lui Hrușciov, **O zi din viața lui Ivan Denisovici**, carte care stârnește entuziasm